

Ο Ήρωας Εμμανουήλ Παπάς

Τον Οκτώβριο του 1817 φτάνει στην Κωνσταντινούπολη ένας μεγαλέμπορος από τις Σέρρες για να διεκδικήσει την αποπληρωμή του χρέους του Γιουσούφ μπεη. Αυτή ήταν η χρονική στιγμή της γέννησης ενός ήρωα. Του Εμμανουήλ Παπά

Ο Εμμανουήλ Παπάς στα 45 του χρόνια είχε καταφέρει να εξελιχθεί σε μεγαλέμπορο των Σερρών, με καταστήματα στην Κων/πολη και στη Βιέννη, ν' αποκτήσει σημαντική περιουσία, κινητή και ακίνητη, πάνω από 300.000 τάλιαρα, να γίνει δανειστής των Τούρκων αγάδων και μπέηδων της περιοχής, να συνάψει στενές σχέσεις μαζί τους και να τους επηρεάζει πολύ, προ πάντων τον πανίσχυρο τοπάρχη Ισμαήλ μπέη, που ήταν στη Μακεδονία ο αντίποδας του Αλή πασά της Ηπείρου.

Χρησιμοποίησε το αναμφισβήτητο κύρος του, για να επιτυγχάνει ευνοϊκές αποφάσεις από την Οθωμανική Διοίκηση υπέρ των χριστιανών της περιφέρειας των Σερρών, οι οποίοι με την πάροδο του χρόνου απέκτησαν πολλά προνόμια, χάρη στις δικές του ενέργειες.

Μετά το θάνατο του Ισμαήλ (1814) ο σπάταλος και άσωτος γιος του, αλλά γενναίος πολεμιστής, Γιουσούφ μπέης δημιούργησε τόσο μεγάλα χρέη, 40.000 μαχμουτιέδες (1 περίπου εκατομμύριο χρυσές δραχμές) ώστε ήταν αδύνατο να τα ξεπληρώσει. Όταν ο Παπάς ζήτησε με επιμονή να του ξεοφλήσει μέρος τουλάχιστον του δανείου, ο Γιουσούφ του έδωσε μόνο το μισό του χρέος και τον απείλησε ότι θα τον σκοτώσει. Τότε ο Παπάς αναγκάστηκε, τον Οκτώβριο του 1817, να φύγει κρυφά στην Κων/πολη.

Στην Κων/πολη γνωρίζεται και συνδέεται με τον φιλικό Κωνσταντίνο Παπαδάτο, ο οποίος του κάνει τις προκαταρκτικές κρούσεις για ενδεχόμενη μνησή του στην Φιλική Εταιρεία στις οποίες ανταποκρίνεται με ενθουσιασμό ο Σερραίος πατριώτης.

Εκεί, ύστερα από 2 χρόνια, στις 21 Δεκεμβρίου του 1819, σε ηλικία 47 χρόνων μυείται και με "τα αφιερωτικό" του προς τον επίσκοπο Σερρών Χρυσάνθο υπόσχεται να καταθέσει στο ταμείο της Φιλικής εταιρείας, 1.000 γρόσια " ως προσφειλομένην συνδρομή βοηθητική για την δημιουργημένη και μάλλον ήδη ενεργουμένην σχολή της πατρίδος".

Στην Κων/πολη κατορθώνει ο Παπάς να εισπράξει το χρέος του Γιουσούφ μέσω της Πύλης. Και είναι πολύ πιθανόν ότι μαζί με τον Κ. Κουμπάρη και τον Γ. Σταματά προχώρησε πολύ στη μύηση και άλλων μελών στην Κων/πολη, και στην είσπραξη αντιστοίχων ποσών, με τα οποία σκόπευε ο Υψηλάντης να οργανώσει "κάσα" για την χρηματοδότηση του αγώνα.

Ο Εμμανουήλ Παπάς και κατόπιν εντολής του Αλέξανδρου Υψηλάντη, προκειμένου να προετοιμάσει τον ξεσηκωμό των κατοίκων της Μακεδονίας, αγοράζει όπλα και πολεμοφόδια και στις 23 Μαρτίου 1821 τα φορτώνει σε καράβι και αναχωρεί για το Άγιον Όρος, όπου θεωρούνταν και ο πλέον " κατάλληλος τόπος" για τον επικείμενο ξεσηκωμό.

Το Άγιον Όρος θεωρούνταν ως το καταλληλότερο ορμητήριο για την εξέγερση της Μακεδονίας, όχι μόνο γιατί η χερσόνησος ήταν φυσικά οχυρή, αλλ' ακόμη γιατί οι 3.000 περίπου άνδρες, που μόναζαν στα 20 μοναστήρια και στα 300 περίπου κελιά, σκήτες, καθίσματα και ησυχαστήρια θα μπορούσαν να αποτελέσουν αξιόλογη στρατιά. Το έδαφος παρουσιαζόταν ώριμο για την εξέγερση, γιατί δυο χρόνια τώρα οι μοναχοί είχαν υποφέρει πολλά από τις αυθαιρεσίες του Τούρκου διοικητή. Έπειτα ορισμένοι φαίνεται ότι είχαν μυηθεί στη Φιλική Εταιρία. Στην πραγματικότητα όμως ούτε η κατάλληλη προετοιμασία είχε γίνει ούτε και οι επαναστατικές ιδέες συμβιβάζονταν με τον ιδεολογικό κόσμο των μοναχών και με το αγιορείτικο καθεστώς.

Ο Εμμανουήλ Παπάς αποβιβάζεται στη Μονή Εσφιγμένου και αμέσως δίνει το έναυσμα της επανάστασης. Στις 2 Ιουνίου οι δυνάμεις προελαύνουν προς την Θεσσαλονίκη αλλά στην ουσία πρόκειται για ένα "ρέμπελο ασκέρι" που δεν μπορεί να προχωρήσει χωρίς ενισχύσεις, πολεμοφόδια και το κυριότερο, ηγεσία. Γι' αυτό και η επανάσταση στη Χαλκιδική θα συρρικνωθεί γρήγορα και οι επαναστάτες θα περάσουν τεσσεράμισι μήνες αποκλεισμένοι στις δυο χερσονήσους.

Είναι η εποχή που ο Δημήτριος Υψηλάντης ονομάζει τον Παπά "πληρεξούσιο αρχηγό και διοικητή των στρατιωτικών δυνάμεων του Αγίου Όρους της Κασσάνδρας και της Θεσσαλονίκης". Αλλά το επαναστατικό κίνημα του Εμμανουήλ Παπά όπου να ναι φτάνει στο τέλος του.

Καθοριστική ήταν η Μάχη της Κασσάνδρας ([30 Οκτωβρίου](#)), όταν οι δυνάμεις του Εμπού Λουμπούτ κυριολεκτικά πετσόκοψαν τους άνδρες του Χατζή Χριστοδούλου. Ο Παπάς μόλις που πρόλαβε να σωθεί και απογοητευμένος από την έλλειψη συμπαράστασης από τους μακεδόνες οπλαρχηγούς αποσύρθηκε στο Άγιο Όρος.

Εκεί αντιμετώπισε τον κίνδυνο να συλληφθεί, καθώς οι μονές έχοντας συνθηκολογήσει με τον Αβδούλ Αβούδ, δέχθηκαν να του παραδώσουν τον Παπά για να τύχουν αμνηστίας. Ένας μοναχός, ονόματι Κύριλλος, που ήταν επιφορτισμένος να τον συλλάβει, τον ειδοποίησε και έφυγαν μαζί με το πλοίο του Βισβίζη για την Ύδρα. Έχοντας μαζί του, το μικρό του γιο τον Γιαννάκη καθώς και το προσωπικό του αρχείο.

Όμως οι μέχρι τότε κακουχίες, η κούραση αλλά και η απογοήτευση είχαν φθείρει την υγεία του Σερραίου επαναστάτη, με αποτέλεσμα να πάθει καρδιακή προσβολή και να πεθάνει πριν το καράβι φθάσει στην Ύδρα, στην οποία και θάφτηκε το σώμα του στις 5 Δεκεμβρίου 1821 με τιμές στρατηγού. Στις 17/5/66 τα οστά του μεταφέρθηκαν στα

Σέρρας και τοποθετήθηκαν στη βάση του ανδριάντα του ήρωα, που κοσμεί την κεντρική πλατεία Ελευθερίας.

Από τα οκτώ αγόρια του (είχε και τρία κορίτσια από τον γάμο του με τη Φαίδρα) τα τρία έπεσαν στον Αγώνα: ο Αθανασάκης Παπάς (1794-1826) πιάστηκε αιχμάλωτος από τους Τούρκους και αποκεφαλίστηκε στη Χαλκίδα, ο Γιαννάκης Παπάς (1798-1825) πολέμησε δίπλα στον Παπαφλέσσα και σκοτώθηκε στη Μάχη στο Μανιάκη (20 Μαΐου 1825) και ο Νικολάκης Παπάς (1803-1827) σκοτώθηκε στη Μάχη του Καματερού (27 Ιανουαρίου 1827).

Ο Εμμανουήλ Παπάς υπήρξε μια από τις αγνότερες και ηρωικότερες μορφές του Αγώνα. Ανιδιοτελής, δαπάνησε όλη την τεράστια περιουσία του (300.000 δίστηλα τάλληρα) για τους σκοπούς της Επανάστασης και κατόρθωσε αν και αγνοούσε τη στρατιωτική τέχνη να διατηρήσει ζωντανή για ένα εξάμηνο την επαναστατική εστία της Χαλκιδικής.

Αλήθεια.

Τι ήταν αυτό που μετάρπρεψε έναν μεγαλέμπορο τραπεζίτη, έναν αστό επιχειρηματία σε φλογερό επαναστάτη και χρηματοδότη της εξέγερσης της Χαλκιδικής;

Τον επηρέασε τόσο πολύ η επαφή του με τον Φιλικό Παπαδάτο; Με τι κριτήριο βάζει σε δεύτερη μοίρα την οικογένειά του, τις επιχειρήσεις του και την περιουσία του και προκρίνει την εξέγερση στην Μακεδονία;

Τι είναι τελικά αυτό που κάνει τον άνθρωπο Εμμανουήλ Παπά ήρωα;

Είναι οι συνθήκες;

Είναι η προσωπικότητα;

Είναι Η στιγμή;

Ένα είναι σίγουρο: Ο ήρωας προετοιμάζεται χρόνια για μια στιγμή, Πνευματικά και συναισθηματικά. Και το προσωπικό ρίσκο αυτής της στιγμής είναι τόσο μεγάλο που δεν υπάρχει κανένα προσωπικό όφελος.

Η κύρια διαφορά ανάμεσα σε ένα άτομο και έναν ήρωα είναι η συνειδητή του προσπάθεια να δώσει κάτι - τον χρόνο του, την κοινωνική του θέση, το οικονομικό του πλεονέκτημα, την άνεση και την ασφάλεια του, ή ακόμα και τη ζωή του- έτσι ώστε οι άλλοι να μπορούν να είναι σε καλύτερη θέση.

Ο Εμμανουήλ Παπάς συνειδητοποίησε ότι η δική του ευτυχία και κοινωνική πρόοδος, περνάει μέσα από την ευτυχία των συνανθρώπων του και αυτό οδήγούσε μοιραία μόνο μέσα από την απελευθέρωση από τον τούρκικο ζυγό. Εξάλλου η ίδια η Επανάσταση ως πράξη, είναι η ίδια η δράση των καταπιεσμένων μαζών απέναντι στην παλιά εξουσία, ως αναπόφευκτο βήμα για την κοινωνική εξέλιξη.

Έγραφε ο Ρήγας Φεραίος στην επαναστατική του προκήρυξη :

« Όταν η Διοίκησης βιάζη, αθετεί, καταφρονή τα δίκαια του λαού και δεν εισακούη τα παράπονά του, το να κάμη ο λαός ή κάθε μέρος του λαού Επανάστασιν, να αρπάζη τα άρματα και να τιμωρήσει τους τυράννους του, είναι το πλέον ιερό από όλα τα δίκαιά του και το πλέον απαραίτητο από όλα τα χρέη του.»

Φοβόταν ο ήρωας Εμμανουήλ Παπάς;

Σίγουρα φοβόταν και για την οικογένειά του μήπως την βλάψουν οι Τούρκοι αλλά και για τους συμπολίτες του που τους άφησε χωρίς την προστασία του.

Ο ήρωας Χρειάζεται να φοβάται. Και να αντιμετωπίζει με εξυπνάδα τον φόβο του.

Ο ήρωας άλλωστε είναι το αντίθετο του παρατηρητή: σηκώνεται όρθιος.

Αυτός ήταν ο Εμμανουήλ Παπάς.

Ήρωας της επανάστασης του 1821.

Ο δικός μας ήρωας.